

411de concert

Dinsdag 11 oktober 2022

20.00 uur

Sebastian Kemner
trombone

Andrea Vasi
piano

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

culturele
ANBI

PROGRAMMA
EXILE IN HOLLYWOOD

Kurt Weill (1900-1950)

Uit: Die Dreigroschenoper (1928)
*Die Moritat - Seeräuber Jenny -
Barbara-Song - Kanonen-Song*

Arnold Schönberg (1874-1951)

A survivor from Warsaw (1947)

Gustav Mahler (1860-1911)

Uit: Kindertotenlieder (1904)
Nun will die Sonn' so hell aufgeh'n

Video: Bertolt Brecht

Hanns Eisler (1898-1962)

Uit: Hollywood songbook (1942-1948)
*Hollywood - In den Hügeln wird Gold ge-
funden - The rat men - I saw many friends*

Video: Hanns Eisler

PAUZE

Ernst Křenek (1900-1991)

Five pieces for trombone and piano (1967)

Video: Disney

Erich Korngold (1897-1957)

Uit: Five Songs (1956)
*I wish you bliss - Wings -
Old Spanish song - Old English song*

Video: Charlie Chaplin

Erwin Schulhoff (1894-1942)

Susi (1937)
Syncopated Peter (ca. 1934)

Sebastian Kemner is een ervaren en gelauwerd musicus. Hij ontving in 2010 de Young Musician of the Year Award en was in het seizoen 2015-2016 (samen met duo-partner Andrea Vasi) finalist bij Dutch Classical Talent. In 2018 werd hij benoemd tot docent aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en in 2021 werd hem de Nederlandse Muziekprijz toegekend. Concertreizen brengen hem, als solist en kamermuzikspeler, langs podia over de gehele wereld.

Andrea Vasi is evenzeer internationaal georiënteerd en een gerenommeerd pianiste/toetseniste en docente. Zij won diverse prijzen, waaronder bij het Prinses Christina Concours (met Sumire Hara, viool) en de Steinway Competition (solo). Ze is actief als soliste en kamermuzikspeler en werkt samen met o.a. ASKO/Schönberg, het Residentie Orkest en speelt in theaterproducties.

Ballingschap in Hollywood

Duitsland verloor een aantal belangrijke kunstenaars in de jaren '30 en '40 van de vorige eeuw. Het klimaat voor progressieve kunstenaars, vooral diegenen met een Joodse of communistische achtergrond, werd almaar vijandiger tijdens de opkomst van het naziregime. Hun werk werd *entartet* verklaard: ontaard, en daarmee on-Duits. Velen ontvluchtten hun land, maar helaas lukte dat niet iedereen tijdig genoeg.

Een aantal van deze componisten kwam terecht in Los Angeles, waar zij zorgden voor een bruisend muzikaal klimaat. Hier waren ze vrij om verder te experimenteren met atonaliteit, mengden ze zich in de bestaande Amerikaanse cultuur en jazz en werkten ze samen met de filmstudio's in Hollywood.

Al op jonge leeftijd gaf **Kurt Weill** blijk van muzikaal talent: als twaalfjarige pianist gaf hij in het stadhuis van Dessau, zijn geboorteplaats, een concert met werk van eigen hand. Vanaf 1918 studeerde hij in Berlijn, aanvankelijk bij Engelbert Humperdinck en later bij Ferruccio Busoni. Zijn vioolconcert uit 1924

was zijn eerste succes als componist. In de jaren direct daarna raakte hij geïnteresseerd in het muziektheater en leerde hij naast auteur Bertolt Brecht ook actrice Lotte Lenya kennen, met wie hij tweemaal in het huwelijk trad (in 1926 en, na hun scheiding in 1933, opnieuw in 1937).

Uit de samenwerking tussen Brecht en Weill ontstond in 1927 *Das kleine Mahagonny*, waarin ook Lotte Lenya zong. (In 1930 nog omgewerkt tot hun opera *Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny*.) *Die Dreigroschenoper* betekende voor het duo Brecht-Weill vervolgens de definitieve doorbraak naar algemene bekendheid. Maar niet naar algemene erkenning: in 1933 werd Weill's muziek door de nazi's verboden. Directe aanleiding was de première van Weill's opera *Der Silbersee* in februari 1933. Joseph Goebbels was niet gecharmeerd van het portret dat Weill in zijn opera schetste van Julius Caesar. Goebbels zag goed dat met 'Cäsar wollte mit dem Schwert regieren / Und ein Messer hat ihm selbst gefällt' in feite Hitler geportretteerd werd.

Weill nam de wijk naar Parijs en vertrok in 1935, samen met Lotte Lenya, naar Amerika, waar een succesvolle carrière als componist van Broadway musicals voor hem in het verschiet lag.

Gustav Mahler's muziek is altijd stevig verankerd gebleven in de Oostenrijks-Duitse muziektraditie, terwijl hij tegelijkertijd trachtte zich aan de inherente beperkingen van deze traditie te ontworstelen. Aan het eind van zijn leven rekte hij de mogelijkheden van diatonisch schrijven steeds verder op, daarmee de weg vrijmakend voor chromatiek en afstevend op het einde van de tonaliteit. Dit is in zijn *Kindertotenlieder* al duidelijk hoorbaar. Voor deze liedcyclus koos hij teksten van de dichter Friedrich Rückert, geschreven na de dood van twee van diens kinderen. *Nun will die Sonn' so hell aufgeh'n*, het eerste uit de cyclus van vijf liederen, verklankt een aanhoudende strijd tussen rouw en troost, duisternis en licht, dood en het eeuwige leven.

Mahler's muziek had grote invloed op alle componisten van dit programma, niet in de laatste plaats op **Arnold Schönberg**. Hij vervolgde Mahler's verkenningen in de chromatiek en ontwikkelde daaruit het twaalftoonssysteem, waarin alle vormen van traditionele tonaliteit

werden verlaten. Mahler en Schönberg werden beschouwd als *entartete* componisten vanwege hun Joodse achtergrond (Mahler leefde ten tijde van het naziregime niet meer, maar zijn muziek werd desalniettemin uit de concertzaal verbannen). Schönberg wachtte de toenemende repressie niet af en verhuisde al in 1934 naar Los Angeles.

Pas na de Tweede Wereldoorlog schreef hij zijn *A Survivor from Warsaw*, waarin een fictieve overlevende van de holocaust zijn ervaringen in het ghetto van Warschau probeert te verwoorden. Het stuk eindigt met Joodse gevangenen die *Shema Yisrael* (de Joodse geloofsbelijdenis) zingen, als muzikaal verzet en solidariteit tegen hun nazibewakers, herinnerend aan de opgaande zon in Mahler's lied.

Hanns Eisler, die naar Amerika vluchtte in 1938, werd door zijn warmte en vriendelijkheid een verbindende schakel in de onderlinge contacten tussen zijn uit Duitsland uitgeweken collega's, die niet allemaal in Hollywood neerstreken en niet allemaal even succesvol waren.

Eisler's *Hollywood Songbook* is een cyclus van 48 zeer persoonlijke werken van Eisler's hand, over de moeilijkheden van het aanpassen aan Hollywood, de stad die zowel paradijs als hel kan zijn.

Ernst Křenek was niet van Joodse komaf, maar werd desondanks geclassificeerd als *entartete* componist. Zijn opera *Johnny spielt auf* was een doorslaand succes in heel Europa en maakte hem in één klap beroemd. Deze opera werd echter slecht ontvangen door de nazi's, die

het werk als *entartet* bestempelden vanwege de jazz-elementen in de partituur en het feit dat de hoofdrol was toebedeeld aan een Afro-Amerikaanse muzikant. Niet veel later zou Křenek ook Schönberg's twaalftoonstechniek incorporeren, waarmee zijn lot bezegeld was: ook hij moest Duitsland ontvluchten. In Los Angeles vond hij als docent en componist goed zijn draai.

In de *Five pieces for trombone and piano*, geschreven voor Stuart Dempster, gebruikt Křenek veel zogenoemde extended techniques, in zowel de trombonepartij als de pianopartij. De muziek is zeer expressief en behoudt een lied-achtige kwaliteit.

De ballingschap in Hollywood bracht de Joodse componist **Erich Korngold** rijkdom en faam. Hij schreef filmmuziek voor grote producties en won zelfs twee Oscars. Ondanks deze erkenning frustreerde het hem dat zijn klassieke muziek weinig succes had. De vier liederen op het programma bestaan uit materiaal dat hij eerder gebruikte in films.

Ter nagedachtenis aan degenen die de oorlog niet overleefden, eindigt het programma met twee korte stukken van **Erwin Schulhoff**. De nazi's zetten deze Tsjechische componist van *entartete* muziek vast in de Beierse gevangenis Wülzburg, waar hij in 1942 overleed aan tuberculose.

412de Concert

Woensdag 16 november 2022, 20.00 uur

Goldmund Quartett (strijkkwartet)

Webern, Haydn, Mendelssohn

19.00 uur: Inleiding door Ferdinand Kornet

programmatoelichtingen en recensies:
www.kamermuziek-deventer.nl